

Asia: VN/30542/2025

Luonnos hallituksen esitykseksi laeiksi kirjanpitolain ja tilintarkastuslain 3 luvun muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Finnwatch kiittää mahdollisuudesta lausua kirjanpitolain ja tilintarkastuslain 3 luvun muuttamisesta työ- ja elinkeinoministeriölle. Finnwatch pitää Omnibus I -esitykseen kuuluvia heikennyksiä yritystoiminnan läpinäkyvyyteen pääosin perusteettomina ja kannustaa Suomea säilyttämään laajan raportointivelvoitteen kansallisena ratkaisuna. Kattavaa raportointia tulee edistää myös EU-tasolla, erityisesti käynnissä olevissa Omnibus I -trilogineuvotteluissa.

Omnibus I -esitykseen kuuluva kestävyysraportointidirektiivin (CSRD) heikentäminen (jota esitysluonnos toteuttaa) on huonosti perusteltu ja se vähentää sääntely-ympäristön ennakoitavuutta. CSRD:n mukainen raportointi on vasta alkanut ja nyt muutoksia tehdään etunojassa jo ennen kuin ensimmäisten kierrosten kokemuksia on ehditty analysoida. Kunnollisia vaikutusarviota ei myöskään ole tehty.

Hätäisestä valmistelusta on jo käynnistetty Euroopan oikeusasiamiehen tutkimus. Asiantuntija-arvioissa sääntelyuudistuksen oikeudellista perustaa on pidetty hatarana, mikä voi mahdollistaa sääntelyn haastamisen oikeudessa ja aiheuttaa uutta ja yhä pitkittyvää sääntely-ympäristön epävarmuutta (ks. esim. <https://www.clientearth.org/latest/documents/legal-analysis-of-the-new-omnibus-proposal/>, <https://cirio.se/en/news/re negotiations-of-eu-sustainability-law-constitutional-constraints-and-missed-opportunities> ja https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=5727822)

Myös Euroopan keskuspankki on ilmaissut huolensa siitä, että Omnibus I -esitykseen kuuluvat kestävyysraportointidirektiivin muutokset ja erityisesti soveltamisalan kaventaminen uhkaavat direktiivin alkuperäisiä tavoitteita tavalla, jota olisi vielä syytä harkita:

“ECB invites the Union legislators to give further consideration to the scope of sustainability reporting, in order to ensure that it remains well calibrated. There may be further options that could support the Commission’s goal of simplification, while retaining more of the benefits of sustainability reporting for competitiveness and for managing climate and nature-related risks.” (https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/legal/ecb.leg_con_2025_10.en.pdf)

Omnibus I -esitykseen kuuluvien muutosten myötä kestävyysraportointiin veloitettujen yritysten joukko on vaarassa jäädä selvästi pienemmäksi kuin ennen CSRD:tä, jolloin raportointivelvoite perustui NFRD:hen. CSRD:n alkuperäisenä tavoitteena oli ulottaa kestävyysraportointi laajempaan yritysjoukkoon, mutta nyt on käymässä päinvastoin. Veloitetta ollaan poistamassa myös sellaisilta yrityksiltä, jotka olivat jo aiemmin NFRD:n piirissä.

Kuten lausuttavassa esityksessä todetaan “Suomi voisi pitäytyä kestävyysraportointidirektiivin alkuperäisessä soveltamisalassa pysyttämällä nykytasollaan kynnysarvot, jotka määrittävät raportointivelvolliset”. Lausuntoluonnoksen väite siitä, että tämä “asettaisi suomalaisyritykset ETA-alueen kilpailijoitaan epäedullisempaan asemaan suuremman kustannusrasitteen myötä”, jättää huomiotta sen, että lukuisat yritykset ovat jo aloittaneet CSRD:n mukaisen raportoinnin ja vielä suurempi joukko on jo varautunut sen alkamiseen. Kattava läpinäkyvyys kestävyysseikkoihin tulisi nähdä vientivalttina ja kilpailuetuna. Lisäksi on syytä huomioida, että Omnibus I -esitykseen kuuluu myös ESRS-raportointistandardiston yksinkertaistaminen, joka osaltaan keventää kustannusrasitetta.

Finnwatchin syyskuussa 2025 julkaiseman tutkimuksen perusteella CSRD-raportoinnin ensimmäisessä aallossa keväällä 2025 aloittaneet yritykset ovat tunnistaneet CSRD:n mukaisen kestävyysraportoinnin läpiviennistä monenlaisia hyötyjä. Jo ensimmäisen raportointikierroksen nähtiin lisänneen ja laajentaneen vastuullisuuskeskustelua organisaatiossa. Raportoinnin kerrottiin myös parantaneen vastuullisuutta kuvaavan tiedon laatua ja lisänneen tiedonhankintaa pidemmältä arvoketjusta (esim. tehdastasolta). Sen, että CSRD:n mukainen raportti on osa hallituksen vuosikertomusta, nähtiin vieneen vastuullisuuden aiempaa vahvemmin myös osaksi ylimmän johdon ja hallituksen agenda. (<https://finnwatch.org/fi/julkaisut/uusia-naekymiae-vastuullisuuteen>)

Mikäli Suomi ei tee kansallista laajennusta soveltamisalaan, on syytä varmistaa, että soveltamisalan ulkopuolisten yritysten mahdollinen vapaaehtoinen ESRS-raportointi vastaa soveltamisalan piirissä olevien yritysten raportointia. Tästä syystä Finnwatch pitää hyvänä, että esitysluonnokseen sisältyy selkeä kirjaus siitä, että myös veloitteen ulkopuoliset yritykset voivat hallituksen tai vastaavan

toimielimen päätöksellä sitoutua lainmukaiseen kestävyysraportointiin ja varmentamaan kestävyysraporttinsa tilintarkastuslain mukaisesti. Lisäksi on tärkeää, että mikäli yritys ei tällaista päätöstä sitoutumisesta ole tehnyt, mutta kuitenkin raportoi toimintakertomuksessaan kestävyysseikoista, tulee sen erikseen ilmoittaa, ettei kyse ole lain tarkoittamasta kestävyysraportista.

On kuitenkin todennäköistä, että monet soveltamisalan ulkopuolelle jäävät yritykset valitsevat raportoida muun kuin laajan ESRS-standardin mukaisesti. Tällaista vapaaehtoista raportointia ohjaavasta standardista tulee tehdä riittävän kattava, jotta Omnibus I -esitykseen ja sitä myötä myös lausuntoluonnokseen sisältyvä tietopyyntöjen rajoite (ns. value chain cap -säännös, joka on sidottu vapaaehtoisen raportointistandardin sisältämiin tietoihin) ei muodosta merkittäviä tietokatveita soveltamisalan piirissä olevien yritysten raportoinnissa. Esimerkiksi jo hyväksytty pk-yrityksille suunnattu VSME-standardi on täysin riittämätön tähän tarkoitukseen.

Lopuksi Finnwatch kannustaa ministeriötä huomioimaan YK:n alaisen Kansainvälisen tuomioistuimen ICJ:n heinäkuussa antaman neuvoa-antavan lausunnon, jonka mukaan lämpenemisen rajoittaminen puoleentoista asteeseen on Pariisin sopimuksen tavoite (tekstikappale 224, <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/187/187-20250723-adv-01-00-en.pdf>). Tässä valossa ei ole perusteita poistaa suoraa viittausta puolentoista asteen tavoitteeseen 7 luvun 4 pykälästä.

Samassa lausunnossaan ICJ korostaa, että valtioilla on velvollisuus säädellä yritystoiminnan päästöjä (tekstikappaleet 427 ja 428). Tämän velvoitteen voi katsoa koskevan myös päästöraportoinnin edellyttämistä muiltakin kuin aivan suurimmilta yrityksiltä ja korostavan Suomen kansallista vastuuta säädellä kestävyysraportoinnista direktiviin edellyttämää minimiä kattavammin.

Leipola Lasse
Finnwatch ry